

NVE - Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Sted:
Trondheim

Dato:
10.03.2023

Vår ref:
Deres ref:

22/01718-6

TrønderEnergi Krafts kommentarer til krav om vilkårsrevisjon reguleringen i Svartelva/Skaugdalsvassdraget

Vi viser til NVE sitt brev datert 23.11.2022, samt utsatt frist til kommentarer til 10.3.2023. Under vil TrønderEnergi Kraft AS (TEK) kommentere revisjonskravet og svare på de spørsmålene som stilles.

Revisjonskravet

Det har vært åpnet for å fremme revisjonskrav for Svartelva/Skaugavassdraget siden 2006. I NVEs rapport 49/2013 er Svartelva/Skaugavassdraget satt i kategori 1.2- lavere prioritet. Vassdrag i kategori 1.2 er vurdert å ha lavere potensial for forbedring av viktige miljøverdier, og med antatt større krafttap av aktuelle tiltak sett i forhold til forventet miljøgevinst.

Det er fremmet to krav. Ett fra Indre Fosen kommune og ett fra Fosen Naturvernforening. Revisjonskravene dreier seg hovedsakelig om minstevannføring/driftsvannføring og innføring av dette. Vi forstår det slik at målet er å sikre optimale forhold for allmenne interesser som friluftsliv, landskap, naturmangfold, økosystemer osv.

Reguleringen

Konsesjonen ble gitt ved kgl.res. den 29.06.1956. Utbyggingen omfatter regulering av Storvatnet i Svartelva.

Storvatnet kan reguleres 5,9 m og har HRV på kote 131,9 og LRV på kote 126. Nedre grense for Fjølvikbotn ivaretas av en terskel i Kneeggsundet.

Kraftverket Svartelva ligger med utløpstunnelen like nedenfor samløpet mellom Skauga og Svartelva. Kraftverket har en installert effekt på 14 MW og en beregnet årlig produksjon på 53,6 GWh. Midlere produksjon i perioden 2003-2012 ligger på 53,1 GWh. NVE opererer med en produksjon på 62 GWh iflg NVE rapport 49/2013. Basert på tilsigsdata og senere års produksjon mener vi dette er et for høyt anslag.

TrønderEnergi AS

Telefon: 73 60 30 00

Postadresse:
Postboks 9483 Torgarden
7496 Trondheim

Besøksadresse:
Kløbbeveien 118
7031 Trondheim

www.tronderenergi.no
firmapost@tronderenergi.no
Org.nr: NO 980 417 824 MVA

Figur 1 Storvatnet, Svartelva kraftverk og de delene av Skauga og Svartelva som er påvirket av reguleringen.

Minstevannføring

Storvatnet er et senkningsmagasin. Dette fører til at det er svært utfordrende å etablere et arrangement for minstevannføringslipp fra damstedet, når vannstanden varierer med 5,9 meter. Elveleiets flate utforming ut av Storvatnet vil føre til at de løsningene vi kjenner til kommer til å ha betydelige landskapsinngrep og medføre høye investeringskostnader. Vi mener derfor at minstevannføring fra Storvatnet vil være et uforholdsmessig tiltak i et kost/nytte perspektiv

Pålagt driftsvannføring vil være mulig innenfor turbinens tekniske begrensninger. Slike driftsbegrensninger vil redusere mulighetene for å utnytte vannressursen optimalt for kraftproduksjon og leveranse av effekt når dette trengs.

Laks og sjøørret

Skauga har bestander av både laks og sjøørret. Anadromstrekning for Skauga med sidevassdrag er 31,9 km og reguleringen påvirker 13 km av Skauga.

Det er gjennomført flere undersøkelser i Skauga som har konkludert med behov for å gjennomføre tiltak for å bedre oppvekstforholdene for laks og sjøørret. Den siste fullførte undersøkelsen vi kjenner til ble gjennomført i 2014 av NTNU Vitenskapsmuseet på oppdrag for TEK. Undersøkelsen viste at det er middels til gode tettheter av årsyngel av laks i nedre og midtre del av Skauga, men lave til svært lave tettheter av eldre laksunger i samme område. Sjøørreten i Skauga har nesten ikke noe produksjon nedstrøms Stoen, og en lav/middels tetthet av ørret i øvre del fra Stoen. Ungfisk av både laks og ørret hadde god vekst. Den store forskjellen i antall mellom årsklassene sammenfaller godt med mengden skjul og standplasser til de forskjellige årsklassene.

Som et svar på dette ble Skaugaprojektet, med Skauga elveeierlag i spissen, satt i gang for å gjennomføre tiltak. Tiltakene har bestått i utlegging av stein i forskjellige størrelser, fordype elveløpet og etablering av kulper. Prosjektet har vært gjennomført med to trinn og har vært finansiert som spleiselag mellom flere aktører i vassdraget. Arbeidene ble ferdigstilt i første halvdel av 2022.

Like etter ferdigstilling påla Miljødirektoratet TEK å gjennomføre ferskvannsundersøkelser i Skauga i perioden 2022-2024. Målet med undersøkelsene var få frem kunnskap om effekten av tiltakene som ble gjennomført i Skaugaprojektet. Det finnes foreløpig ingen resultater fra disse undersøkelsene.

Ørret og røye

Etter pålegg fra Statsforvalteren ble det gjennomført fiskebiologiske undersøkelser i Storvatnet høsten 2019. Målet med undersøkelsen var å evaluere effekten av årlig utsetting av ørret, vurdere mulighetene for lokal reproduksjon og ev. biotopforbedrende tiltak.

Konklusjonen fra undersøkelsene var at det ikke kan dokumenteres noen gunstig effekt av utsettingspålegget i Storvatnet. Mulighetene for lokal reproduksjon er så gode at pålegget ble anbefalt avsluttet. Hvis det er ønskelig med stor ørret kan selektiv utfisking av individer mellom 10-20 cm over en 5-års periode forsøkes (Kielland, Rønning og Tellesbø 2020).

TEK har mottatt varsel fra Statsforvalteren om at utsettingspålegget vil bli avsluttet. Utover en endelig avslutning av utsettingspålegget kan vi ikke se at det er behov for gjennomføring av tiltak for fisk i Storvatnet.

Ål

Artskart viser at det er registrert observasjoner av ål i Skauga med flere observasjoner i 2014. I Storvatnet er det imidlertid kun registrert én observasjon i 1909. Ålen er vurdert som «EN/sterkt truet» i «Norsk rødliste for arter 2021».

Vi har ingen indikasjoner på at ål vandrer til eller bruker Storvatnet som oppvekstområde i dag. Etter vår mening er Svartelva kraftverk derfor ikke en direkte trussel mot ål i området. Reguleringen kan imidlertid ha redusert tilgjengelig habitat for ålen.

Tiltak som både åpner Svartelva og Storvatnet for sikker ålevandring vil med stor sannsynlighet være kostbart og utfordrende å få til når kraftverksinntak og utløpselv ligger så langt fra hverandre som for Svartelva/Storvatnet.

Elvemusling

I 2014 ble det gjennomført en kartlegging av elvemusling i Trøndelag på oppdrag fra fylkesmannen i Nord-Trøndelag (Sjursen og Kjærstad 2015). Under kartleggingen ble det funnet tre lokaliteter med elvemusling nedstrøms Svartelva kraftverk. Disse bestandene finnes i området som er påvirket av vassdragsreguleringen, men vekstanalyser basert på et fåtall individer indikerte meget god vekst. Det ble ikke funnet elvemusling på den delen av elvestrekningen som ikke er påvirket av vassdragsregulering.

Kartleggingen betegner bestanden i Skauga som tynn og at rekrutteringen sannsynligvis er svak. Forklaringen på dette oppgis å være at mesteparten av elva er kanalisert og har en flat, homogen og hardpakket brun. Dette sammen med avrenning fra landbruket er de største truslene mot bestanden. En pålagt driftsvannføring eller minstevannføring vil derfor etter vår mening ikke oppnå ønsket effekt for bestanden av elvemusling.

Figur 2 Oversikt over befarte områder i Skauga. Gult indikerer områder uten funn og rødt områder med funn (fra Sjursen og Kjærstad 2015).

Friluftsliv

Det vises til at dagens manøvreringsregime ikke er optimalt for blant annet friluftsliv og fiske. Vi har forståelse for at enkelte opplever det som negativt med reguleringssone i Storvatnet og varierende vannføring i elveløpet. Det har i mange år vært tilpasset kjøring av kraftverket til laksefisket og vi opplever at dette ses på som positivt for fisket. Samtidig vil vi minne om at TEK kontinuerlig arbeider med å optimaliseres kraftproduksjonen slik at samfunnsnyttan blir størst mulig når det allerede er gjort inngrep i vassdraget.

Regional vannforvaltningsplan/Vannforskriften

«Regional vannforvaltningsplan 2022-2027» for Trøndelag vannregion ble vedtatt i fylkestinget 15.-16. desember 2021. Den oppdaterte vannforvaltningsplanen inneholder justerte prioriteringer sammenlignet med forrige planperiode. Svartelva/Skauga er blant vassdragene som fremmet av vannregionmyndigheten med vannforekomster der oppnåelse av miljømålet vil kreve revisjon av konsesjonsvilkår. Videre står det at Svartelva/Skauga ev. kan prioriteres foran Arnevikelva, som inngår i nasjonal godkjenning av forrige plan.

For Skauga nedre del (132-77-R) er oppnåelse av miljømålet avhengig av andre påvirkere enn vannkraft. Vi tror derfor at åpning av vilkårsrevisjon ikke er riktig veg for å nå miljømålet.

For Svartelva (132-44-R) er vannkraft eneste vurderte påvirkere. Vi kan ikke se at det finnes alternativer til minstevannføring som slippes fra dammen for å nå miljømålet. Samtidig vil et minstevannføringsslipp som hever miljøtilstanden tilstrekkelig, være svært krevende å gjennomføre innenfor normale kost-/nyttevurderinger både med tanke på inngrep og økonomi. Trolig hadde det vært riktig med et «Mindre strengt miljømål» i denne vannforekomsten på grunn av de tekniske utfordringene.

Oversikt over relevant dokumentasjon

Følgende litteratur vurderes å være relevant for vurdering av biologiske forhold i Skauga/Svartelvareguleringen.

Arnekleiv, J.V., Kjærstad, G., Rønning, L. & Sjursen, A.D. 2016. Fiskebiologiske undersøkelser i Skauga, Rissa kommune, i 2014 – NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat 2016-4: 1-34.

Berger, H.M. & Lehn, L.O. 2008. Bonitering av fysiske forhold i Skauga i Rissa kommune 2007. Berger feltBIO Rapport 8 – 2008: 36 s.

Kielland, Ø.N., Rønning, L. & Tellesbø, A.S. 2020. Fiskebiologiske undersøkelser i Storvatnet, Indre Fosen. – NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk rapport 2020-3: 1-39.

Sjursen, A. D. & Kjærstad, G. 2015. Kartlegging av elvemusling (*Margaritifera margaritifera*) i Trøndelag, 2014 – NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat 2015-2: 1-24.

Vi har alle disse rapportene elektronisk og de kan oversendes dersom det er ønskelig.

Behov for ytterligere utredninger/dokumentasjon

Miljødirektoratet på TEK i vedtak datert 29.6.2022 å gjennomføre ferskvannsbiologiske undersøkelser i Skauga 2022-2024. Resultatet av undersøkelsene kan gi ny og oppdatert kunnskap om forholdene i vassdraget etter de habitatforbedrende tiltakene som ble sluttført 2022.

Opprustings- og utvidelses muligheter (O/U)

TEK har ikke gjennomført en egen O/U-vurdering av Svartelva-reguleringen. Tilbake i tid er det vurdert mindre enkelttiltak som minikraftverk nedstrøms kraftverket for en mindre og jevnere produksjonsvannføring. Det er også skiftet turbiner i kraftverket i 2016-2017 med noe økt effekt.

Ifølge rapporter fra blant annet Statnett, vil fremtidens energi- og kraftbalanse bli utfordrende. I det perspektivet er det naturlig å se på muligheter for økt energiproduksjon og økt effekt i alle eksisterende kraftverk, uavhengig av en vilkårsrevisjon. Hvis det åpner vilkårsrevisjon av reguleringen i Svartelva/Skaugdalsvassdraget vil arbeidet med å se på O/U-muligheter der prioriteres.

Med vennlig hilsen

TrønderEnergi AS

Anders Thon Bråten

Fagleder miljø og konsesjon, Aneo

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er elektronisk godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopimottakere:

Statsforvalteren i Trøndelag

Indre Fosen Kommune

Trøndelag fylkeskommune

Fosen Naturvernforening